

TILVÆKST Salgsafgrøder nr. 23

Indhold

- **MARK**
- Aktuelt i marken
- Etablering af vintersæd
- FarmTracking og registreringer af efterårets ukrudtsbekæmpelse
- Klipping af hegn
- **REGLER OG TILSKUD**
- Frister for slåning af græs og brakmarker
- Opbevaring af halm i det fri

MARK

Aktuelt i marken

Af planterådgiver Susanne Frydendal Nielsen

Det lakker mod enden med rapssåningen. Der er ikke en nagelfast dato hvornår såning er for sent, da det afhænger af bl.a. jordtype og klimaet, både omkring såning og resten af efteråret. En tommelfingerregel som passer mange steder og de fleste år er, at man bør stoppe såningen omkring d. 25. august, mens det på nogle lokaliteter og år kan være succesfuldt måneden ud.

Under alle omstændigheder er det vigtigt at være opmærksom på, at sneglene er i topform og nyder det fugtige klima, så husk at få spredt sneglekorn og følge op med nye sneglekorn hvis de bliver ædt op. Brug minimum 4 kg sneglekorn/ha.

Etablering af vintersæd

Af planterådgiver Susanne Frydendal Nielsen

Generelt er den sikreste periode at så vintersæd fra den 10. til 25. september, da det vil sikre et godt udbyttepotentiale, samtidig med at der er begrænset risiko for udbyttetab som følge af skadevoldere. Tidlig såning kan øge udbyttepotentialet, men det giver også større risiko for problemer med ukrudt, sygdomme og skadedyr (se længere nede). I sidste ende er vejret og muligheden for at lave et godt såbed afgørende for såtidspunktet.

Såtidspunkt

Vintersæd sået senest den 7. september kan bruges som alternativ til pligtige og målrettede efterafgrøder. 2 ha tidligt sået korn kan erstatte 1 ha efterafgrøde. Sørg for at få tilmeldt alt tidligt sået korn, da det enten kan erstatte:

- pligtige- og målrettede efterafgrøder, der er sået for sent og ellers ville give træk i kvælstofkvoten
- kan de opspares og bruges i kommende år

Frysten for indberetning er 10. september.

Definition af tidlighed i forhold til såtidspunkt i vintersæd:

Tidlig 1.-10. sep.	Middel 10.-25. sep.	Sen 25.-5. okt.	Meget sen Efter 5. okt.
-----------------------	------------------------	--------------------	----------------------------

Arter der egner sig til tidlig såning:

- Hybridrug kan med fordel sås tidligt, da udgiften til udsæd reduceres betydeligt. Desuden kan der opnås højere udbytter ved tidlig såning.
- Hybridvinterbyg kan sås tidligt, hvorved udgiften til udsæd reduceres betydeligt, men det er forbundet med risiko for store omkostninger til planteværn. Effektiv behandling mod større mængder "aggressive" græsukrudsarter som beskrevet nedenunder er ikke muligt i byg.
- Vinterhvede kan sås tidligt, men det har begrænset effekt på udbyttepotentialen. Det kræver, at der ikke er problemer med græsukrudt.

Skadevoldere, der kan give problemer ved tidlig såning:

- Aggressive græsser bliver kraftige ved tidlig såning, hvorved de bliver svære at håndtere. Derfor bør man ikke så tidligt i marker med væselhale, rajgræs og agerrævehale (når såningen udskydes med to uger vil det omtrent halvere mængden af græsukrudt). På marker med meget græs i de netop høstede kornmarker bør det overvejes, om man med en 1. et harvning omkring 1. september kan få spildfrø af græsserne til at spire. Hvis det lykkes, er det fint at nedvisne 2-3 uger senere og herefter så vintersæden.
- Goldfodsyge og knækkefodsyge udgør en risiko ved tidlig såning – særligt i hvede og rug. Derfor foretrækkes gode forfrugter, som vinterraps og havre forud for tidligt sået vintersæd. Flerårshvede samt hvede dyrket efter 2-3 år med andet korn, kan med fordel bejdses med Latitude, især hvis det sås tidligt. Merprisen for latitude er omkring 200-240 kr./hkg bejdsset udsæd.
- Havrerødsot optræder hyppigere i tidligt sået korn, og det er derfor nødvendigt at være meget opmærksom på at bekæmpe lus i efteråret. Rug er mindre modtagelig. Orcade-vinterbyg er resistent mod rødsot. Sorten har givet fht 98 i 2023 (105 i 2022) i Landsforsøgene. Også resistente hvede-sorter er på markedet, men endnu ikke i DK.
- Lejesæd optræder oftere ved tidlig såning (se afsnittet længere nede).
- Sneskimmel og trådkølle-svamp kan give problemer med udvintring af vinterbyg. Risikoen er størst, hvor plantetallet er for højt i forhold til sådatoen.
- Risikoen for manganmangel øges.
- Generelt bør planteværnsstrategien tilpasses til tidlig såning, hvorved omkostningerne til planteværn stiger.

Sådan undgår du lejesæd

Risikoen for lejesæd kan reduceres med 1-2 effektive vækstreguleringer i foråret, men det er langt fra en fuldstændig forsikring. Dertil kommer, at det kan være svært at lykkes med vækstregulering. Derfor er dyrkningsstrategien også afgørende for, hvor stor risikoen for lejesæd er.

Tidlig såning øger risikoen for lejesæd, men følgende tiltag modvirker lejesæd:

- Tilpasset udsædsmængde i forhold til sådatoen
- Begrænset gødningstildeling i det tidlige forår
- En stråstiv sort
- En god forfrugt for at undgå fodsyge

Sådybde

Vintersæd sås generelt i ca. 4 cm dybde. Rug og hybridvinterbyg bør dog ikke sås dybere end 2 cm (på lerholdige jorde. På sandjord har sådybden mindre betydning). På humusrige jorde øges sådybden lidt, da denne jord i højere grad fryser op om vinteren.

Udsædsmængde og fremspiringsprocent

Det er vigtigt at tilpasse udsædsmængden til såtidspunktet. Det ønskede plantetal pr. m² for de forskellige kornarter fremgår af tabel 1 eller ved at bruge SAGRO appen. Derefter kan udsædsmængden beregnes ud fra tusindkornsvægt

(TKV) og forventet spiringsprocent, se også såtabellen i tabel 2. TKV kan ses på sækken med udsæd. Mange regner med forventet fremspiring på 80-90 % fremspiring, det er dog ikke ualmindeligt at den er lavere. Typisk er fremspringsprocenten lavere på knoldet lerjord, i våd jord eller ved direkte såning. Når kornet er spiret, kan du tælle antal planter et par steder i marken og se om fremspiring svarer til det forventede, hvis det ikke er tilfældet bør du næste år op- eller nedjustere fremspiringsprocenten i forhold til din optælling.

Hvis forfrugten er brak, græs, frøgræs eller har der været meget græsukrudt øges risikoen for græsfluer, derfor bør plantetallet øges med 30-40 planter pr. m².

Med SAGROs app, kan du få en beregning af udsædsmængde og plantetal. Du finder appen, hvor du normalt henter apps, den er gratis og hedder "SAGRO".

Når rug etableres tidligt, udsås der få planter pr m², husk på, at det kræver både godt såbed og godt vejr ved og efter såning, så der opnås en god og ensartet spiring.

Hybridsorterne sås i units. En unit svarer til 1 mio. spiredygtige frø. Vægten på en unit af din udsæd ses på sækken.

Eksempel ved 150 pl/m²:

150 pl/m² x 10.000 m² = 1,5 mio. frø svarende til 1,5 units pr. ha.

Husk at korrigere for spiringsprocent: 1,5 unit x 100 / spiringsprocent

Tabel 1 Vejledende plantetal ved etablering af vintersæd i forhold til sådato, du kan også bruge SAGRO appen.

Afgrede	Ønsket plantetal (pl./m ²)			
	1.-10. sep.	10.-25. sep.	25.-5. okt.	Efter 5. okt.
Vinterhvede	200-250	250-325	325-375	375
Hybridrug*	125-150	150-175	175-200	200
Vinterbyg	200-250	250-300	300-350	-
Hybridvinterbyg*	140-160	160-180	180-200	-

*Brug SAGROappen til beregning af udsædsmængde og unit, eller se formlerne i forrige tekstafsnit.

Formel til beregning af udsædsmængde:

$$Kg/ha = \frac{\text{ønsket plantetal} \times TKV}{\text{spirings\%}}$$

Tabel 2 Såtabel beregnet ved 85 % markspiring. Tusindkornsvægten (TKV) kan normalt ses på sækken.

TKV	Ønsket plantetal				
	200	250	300	350	400
32	75	94	113	132	151
34	80	100	120	140	160
36	85	106	127	148	169
38	89	112	134	156	179
40	94	118	141	165	188
42	99	124	148	173	198
44	104	129	155	181	207
46	108	135	162	189	216
48	113	141	169	198	226
50	118	147	176	206	235
52	122	153	184	214	245
54	127	159	191	222	254

Billede 1 Logoet for SAGROs app. Du finder den ved at søge på SAGRO der hvor du normalt henter dine apps. Med appen får du udsædsmængde beregnet i fht sådato, TKV, spiringsprocent og såbedets tilstand.

Snegle

Hold øje med snegle, og bekæmp med sneglepiller efter behov. Angreb af snegle ses typisk langs læhegn og på tungere jorde. Der kan både forekomme gnav af agersnegle og dræbersnegle. Agersneglene er små, og kan være svære at se. Læg eventuelt en plade ud på jorden med lidt havregryn under, så du kan hold øje med snegle-aktiviteten.

Startgødning til vintersæd

Generelt anbefaler vi ikke at anvende startgødning ved etablering af vintersæd. Hvis du har arealer, hvor der er stor risiko for manganmangel, og du har gode erfaringer med at forebygge manganmangel med placering af svovlsur ammoniak ved såning, er der dog ingen grund til at ændre denne praksis. Vinterbyg er mest følsom for mangan-mangel i efteråret.

Husk at der højest må bruges 15 kg N/ha i efteråret.

Mistanke om resistent græsukrudt?

Har du mistanke om, at dit græsukrudt er blevet resistent, er det vigtigt at prioritere et jordmiddel som eksempelvis DFF eller Mateno Duo, der indeholder DFF. Boxer har også effekt mod resistent græsukrudt, men i nogle år kan det være svært at komme ud rettidigt med Boxer, derfor prioriteres DFF eller Mateno Duo som første tiltag mod det resistente græsukrudt. Desuden bør vintersæden ikke sås tidligt, da det øger mængden af ukrudt og dermed også den resistente pulje. Jordmidlernes virkning mod resistent ukrudt øges ved tidlig behandling, før kornet er fremme. Vær opmærksom på, at Mateno Duo først anbefales fra stadie 10 i rug pga. risiko for afgrødeskade.

Særligt ved etablering i pløjefrie systemer

Skal der etableres pløjefrit, hvor der er store tuer af "gammelt græs" eller meget italiensk og alm rajgræs, kan det give problemer. Da det er ikke let at nå at få dem visnet tilstrækkeligt ned inden der skal sås, kan det være nødvendigt at harve græsbeholdninger nogle gange. Er du særligt hårdt ramt, så overvej om der kan være et stykke, hvor en pløjning ville være givet godt ud – så du både får ram på græsset og sparer omkostningerne til 2-3 harvninger. Ved pløjning bør du nedvisne problemukrudt i foragre og hvor sammenpløjningerne vil være, således græsset bekæmpes, også selvom der skulle stikke lidt totter frem efter pløjningen.

Dagslængden har betydning for hvor hurtigt nedvisningen virker. Derfor bør der gå 10 dage fra nedvisning til jordbearbejdning på nuværende tidspunkt, mens det stiger til 14 dage i løbet af efteråret.

Doseringen af glyphosat før såningen afhænger af hvilke ukrudtsarter, der er i marken. I tabel 3 kan du se hvilken dosis, der egner sig til de forskellige ukrudtsarter.

Tabel 3 Vejledende doser til nedvisning før såning i pløjefrie systemer. Husk altid ammoniumsulfat eller pH regulerende additiv. Kilde SEGES.

Ukrudt	Anbefalet dosering i gram aktivstof pr. ha	Bemærkninger
Spildkorn, enårig rapgræs, nyfremspiret, småt ukrudt	360-480	Ofte nyfremspiret efter tidligere opharvning efter høst
Storkenæb, hejrenæb, snerlepileurt	650-720	Størst dosering ved ukrudt fremspiret forår
Spiltdraps	360-720	Lavest dosering på nyfremspiret. Størst dosering ved ukrudt fremspiret forår
Alm. rajgræs	360-480	
Italiensk rajgræs og agerrævehale	480-720	Størst dosering ved planter overlevet fra sidste vækstsæson
Kvik, gråbynke, følfod	1080	Når kvikken har 3-4 blade. God effekt på gråbynke i september og frem til begyndelsen af oktober
Væselhale	1000-1200	Størst dosering ved planter overlevet fra sidste vækstsæson
Agertidsel	1440	God effekt på tidsler i september og frem til begyndelsen af oktober

FarmTracking og registreringer af efterårets ukrudtsbekæmpelse

Af planterådgiver Susanne Frydendal Nielsen

Nedvisning af ukrudt i stub skal registreres på den kommende afgrøde. Hvis du fører din sprøjtejournal i FarmTracking, kræver det, at markerne er kopieret frem til 2024 og, at der er sat afgrøder på. Kontakt din planterådgiver, som kan gøre det i MarkOnline. Dermed kan både glyphosat og efterfølgende ukrudtsbekæmpelse noteres korrekt med det samme.

Er du ny bruger af FarmTracking eller vil du gerne have det genopfrisket, så afholdes der 8. september et gratis webinar, hvor du kan få konkrete tips og tricks til, hvordan du nemt kan oprette en komplet dyrknings- og sprøjtejournal. Du melder dig til webinarret her, og vil også få det tilsendt efterfølgende, så du kan (gen)se det senere. Du kan også læse mere om hvordan du har mulighed for at afprøve FarmTracking gratis.

Klipning af hegn

Af planterådgiver Susanne Frydendal Nielsen

Nu hvor det bliver efterår, er der god mulighed for at få kigget læhegnene efter. Ved at klippe nu undgår du at komme i karambolage med fuglereder. Grundejere i såvel by som på land har pligt til at holde beplantning klippet, så den ikke vokser ud over fortov, sti og vej.

Langs en ejendom, som grænser op til vej, har grundejeren pligt til at studse udhængende grene og holde beplantning opstammet. Det skal ske sådan, at der holdes en frihøjde over vejen på mindst 4,5 meter, dette gælder også den nærmeste meter uden for kørebanen. Over fortove og rabatter skal frihøjden være 2,75 meter. Hæk eller beplantning skal være klippet ind i flugt med vejskel.

Læhegn mellem marker bør også klippes og de afklippede grene fjernes. Derved undgår man at markredskaberne rammer træer og grene når der arbejdes i marken.

REGLER OG TILSKUD

Frister for slåning af græs og brakmarker

Af planterådgiver Susanne Frydendal Nielsen

Nedenstående er en oversigt over de forskellige typer græs, brak og "pleje af græs og naturarealer" samt de frister, der gælder for dem. Et overblik over fristerne er givet i tabel 4. Er du i tvivl om, hvilke kategorier dine arealer tilhører, vil du kunne se det i dit fællesskema, eller du kan kontakte din planterådgiver.

Græsmarker, i omdrift eller permanente

Græsmarker, både permanente og i omdrift, skal slås mindst én gang i perioden 1. juni-25. oktober, slåningen kan

erstattes af afgræsning.

Brakmarker

Du skal mindst én gang i kalenderåret slå dine brakmarker. Du må i den forbindelse **ikke** fjerne plantematerialet fra marken. Du må gerne snitte/skårlægge plantematerialet eller opstakke plantematerialet i et hjørne af brakmarken.

Brakmarker skal enten forårsslås eller sommerslås. Du kan se i dit fællesskema, hvad dine marker er planlagte til. Har det ikke været muligt at slå forårsbrakken kan det nås som sommerbrak i stedet.

Forårsslåning skulle foretages i april måned, mens sommerslåning skal foretages mellem 1. august og 25. oktober.

Landbrugsstyrelsen kontrollerer landbrugsaktiviteten med satellitfotos i starten af oktober, så selvom det er muligt at slå markerne og opfylde kravene frem til 25. oktober, anbefaler vi at gøre det tidligere, gerne i løbet af september. Derved undgås det at Landbrugsstyrelsen bedømmer marken til ikke at være slået baseret på deres satellitfotos. Skulle det ske at Landbrugsstyrelsen medio oktober ikke kan se at aktiviteten er opfyldt vil det blive markeret med rød farve på deres selvbetjenings markkort. Derefter kan det med fotos dokumenteres at marken er afslået og dermed opfylder aktivitetskravet.

Husk på, at brak og blomsterbrak der opfylder dit 4 % krav eller er tilmeldt bioordningen bæredygtighed og biodiversitet skal blive liggende hele året.

Pleje af græs og naturarealer

Disse arealer giver et ekstra tilskud og kan kun søges på specielle arealer. Hvis du har nogle af disse, er du sikkert bekendt med kravene. Arealerne deles op i forpligtigelse til afgræsning eller slæt. Slåningsfristerne kan variere, hvis det er ældre tilsagn. Tjek derfor dit eget tilsagn, men nedenstående datoer er gældende for tilsagn 66 og 67, som er givet fra 2015 og frem.

- Afgræsningen deles op i enten af skulle være synligt afgræsset d. 15. september eller marken skal have et fast græsningstryk i hele perioden 1. juni-31. august.
- Slåningen skal foretages mellem juni og 15. september.

Der er forbud mod slåning i perioden 1. maj til 20. juni.

Tabel 4 Oversigt over frister ved brak og græsmarker. Grøn indikerer, at det er perioden hvor det skal gøres, mens rød indikerer forbud. Datoerne er hhv. start- og slutdato.

	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober
Slåningsperiode - permanent græs og græs i omdrift							
Slåning obligatorisk mindst én gang 1. juni til 25. oktober			1/6				25/10
Brakarealer							
Slåningsbrak, forårsslåning – slåning mindst én gang 1. april til 30. april	1/4-30/4						
Brak – slåningsforbud 1. maj til 31. juli		1/5		31/7			
Slåningsbrak, sommer slåning – slåning mindst én gang 1. august til 25. oktober					1/8		25/10
Pleje af græs og naturarealer							
Slæt forpligtigelse – mindst én gang 21. juni-15. september			21/6			15/9	
Afgræsning, synligt afgræsset 15. september						15/9	
Afgræsning, fast græsningstryk – 1. juni-31. august			1/6		31/8		
Slåningsforbud 1. maj-20. juni		1/5	20/6				

Blomsterbrak

Aktivitetskravet på blomsterbrak marker opfyldes ved etableringen af blomsterbrakken i foråret. Denne etablering tæller som aktivitetskrav i to år. Det betyder, at en mark, der er etableret i 2022 og hvor frø- og nektarproducerende blomster dækker mindst 50 %, opfylder kravet.

Ved behov må du gerne afpudse din blomsterbrakmark i både etableringsåret og det efterfølgende ansøgningsår, men du må ikke fjerne det afslåede plantemateriale.

Husk på, at brak og blomsterbrak der opfylder dit 4 % krav eller er tilmeldt bioordningen bæredygtighed og biodiversitet skal blive liggende hele året.

Opbevaring af halm i det fri

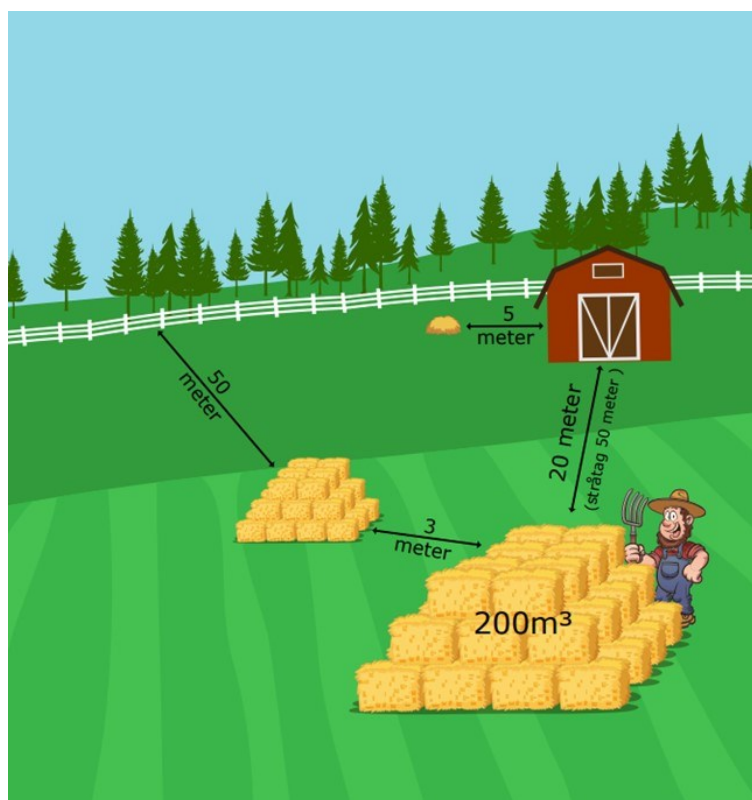
Af planterådgiver Susanne Frydendal Nielsen

Der gælder særlige regler for opbevaring af halm i det fri. For lagre over 1000 m³ gælder der regler beskrevet af beredskabsstyrelsen. Opbevaring af mindre mængder er ikke omfattet af reglerne, men der er en række anbefalinger der er værd at følge for at mindske risikoen for brandspredning.

Opbevaring af lager under 1000 m³

Fordel dit oplag af hø, halm og lign. i mindre oplagsfelter – fx 5-10 x 5-10 meter i 2 meters højde og hold god afstand mellem oplagsfelterne - f.eks. mindst 3 meter. Det mindsker risikoen for brandspredning og letter brandvæsenets indsats hvis det skulle blive aktuelt. Placer oplaget i god afstand til letantændelig vegetation og andre oplag og bygninger, herunder bygninger med stråtag. Det anbefales, at der er mindst 30 m til letantændelig vegetation, mindst 30 m til bygninger med stråtag og mindst 10 m til bygninger med hård tag. Ved meget små oplag af hø, halm og lign. kan de anbefalede afstande reduceres til mindst 5 meter til bygninger, skel, letantændelig vegetation m.v.

Ved store oplag over 200 m³ af hø, halm og lign. bør de anbefalede afstande øges til mindst 50 m til naboskel samt vej- og stimidte, til letantændelig vegetation og til bygninger med stråtag og til mindst 20 m til bygninger med hårdt tag.

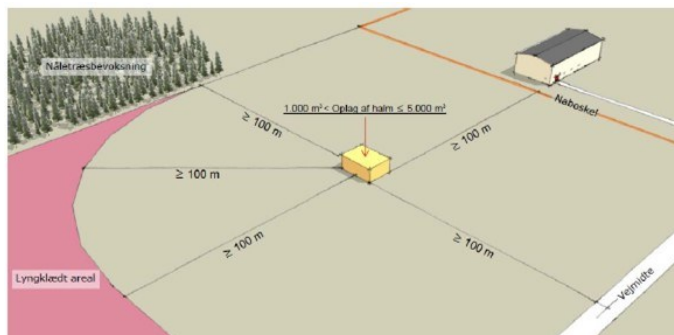
Figur 1 illustrerer anbefalingerne omkring opbevaring af halmmængder under 1000 m³. Kilde SEGES.

Opbevaring af mere end 1000m³

Beredskabsstyrelsen regler for halmopbevaring gælder for oplag, der er større end 1.000 m³ svarende til ca. 250 bigballer eller 360 midiballer. For oplag i det fri må størrelsen på halmoplaget ikke være større end 5.000 m³. For oplag i det fri er afstandskravet til naboskel, bygninger og lyng- og nåletræsbevoksning 100 meter, når oplaget af halm er 1.000-5.000 m³. Afstandskravet til vej- og stimidte er ligeledes 100 meter, dog er det muligt at forkorte afstanden til veje og stier, når disse er mindre, og halmoplaget er midlertidigt (en sæson). Staklader med åbne sider skal ligeledes have en afstand på 100 meter til naboskel og vej- og stimidte pga. risikoen for flyveild ved brand.

Er halmoplaget større end 1.000 m³, skal der søges tilladelse hos kommunen før etablering af halmoplaget. Ligeledes gælder der særlige foranstaltninger, blandt andet udførelse af temperaturkontroller, når der er risiko for, at lageret kan selvantænde.

I nedenstående figur er afstandskravene illustreret for, hvornår reglerne er overholdt ved halmoplag over 1.000 m³ i det fri.

Figur 2 Et stort oplag af halm bør pga. den særlige risiko for flyveild placeres, så der er mindst 100 m til omgivelserne, herunder til naboskel samt vej- og stimidte (Kilde: Vejledning om brændbare faste stoffer – Kapitel 5)